

WSTĘP

Oddajemy do rąk Państwa pierwszą polską publikację poświęconą w całości zarządzaniu danymi naukowymi. Celem monografii jest ukazanie spektrum tematów związanych z gromadzeniem, przechowywaniem, ochroną i udostępnianiem danych w odniesieniu do polskich warunków i specyfiki polskich jednostek naukowych.

Plany zarządzania danymi są niezbędnymi elementami aplikacji o finansowanie prac badawczych, zarówno na poziomie krajowym, jak i europejskim. Plan zarządzania danymi powinien stać się również ważnym elementem w pracy naukowo-badawczej, a nie tylko formalnym dokumentem koniecznym do wypełnienia. Wymaga to przygotowania środowiska naukowego do zrozumienia roli zarządzania wszelkimi procesami cyklu życia danych. W celu przedstawienia jak najszerszego kontekstu poruszone zostały również zagadnienia dotyczące odpowiedzialności prawnej za cały proces wytwarzania, gromadzenia i archiwizacji danych, a także kwestie etyczne związane z przedmiotową tematyką, zgodnie ze standardami Komisji Europejskiej.

Książka adresowana jest do trzech grup odbiorców. Pierwszą stanowią ci, którzy zainteresowani są zarządzaniem danymi naukowymi we własnej pracy naukowej i stają często przed wyzwaniem, jak przygotować swój plan zarządzania danymi. Drugą stanowią przyszli stewardzi danych, czyli profesjonaliści zaangażowani w proces implementacji rozwiązań w jednostce naukowej w zakresie zarządzania danymi. Do trzeciej grupy odbiorców można natomiast zaliczyć zarządzających instytucjami naukowymi i projektami, gdyż wzrost świadomości kadry zarządzającej może się przyczynić do większej efektywności zarządzania prowadzonymi badaniami oraz wzmocnić współpracę jednostek naukowych z partnerami, zarówno ze środowiska naukowego, jak i z przemysłu.

Praca obejmuje nieopisywany dotąd zakres tematyczny. Autorki mają ambicję wypełnić lukę na polskim rynku wydawniczym poprzez multidyscyplinarną analizę

roli poszczególnych aspektów danych naukowych, jak również zabrać głos w dyskusji o znaczeniu otwartej nauki i udostępniać interesujące materiały przydatne dla indywidualnego naukowca.

Inspiracja do powstania *Wprowadzenia do zarządzania danymi naukowymi* wynika z potrzeby wskazania wagi zagadnienia w jednostkach naukowych oraz z osobistych doświadczeń współautorki monografii. Dr Maria Pawłowska uczestniczyła w tworzeniu wytycznych *Practical Guide to the International Alignment of Research Data* dla instytucji finansujących naukę w zakresie zarządzania danymi, jak również brała udział w pracach eksperckich dotyczących problematyki zarządzania danymi i *open science* w ramach COST Workshops. Przez kilka lat była aktywną członkinią grup roboczych *Research data* oraz *Data Sharing and Supporting Infrastructures* w Science Europe. Dyskusje w międzynarodowym środowisku i zrozumienie, jak problemy z danymi naukowymi są powszechne dla naukowców, bez względu na kraj, dyscyplinę badawczą czy środowisko pracy, zaowocowały potrzebą napisania tematycznej publikacji. Zagadnienia gromadzenia, przechowywania, ochrony i udostępniania danych naukowych stanowią również kluczowy aspekt zarządzania własnością intelektualną w instytucjach badawczych – stąd zaangażowanie drugiej ze współautorek, dr Marty Wachowicz, której obszarem zawodowego zainteresowania pozostają kwestie związane z własnością intelektualną.

Na kształt publikacji miała wpływ inicjatywa Narodowego Centrum Nauki, promująca *open science* i wprowadzenie obowiązku wypełniania planów zarządzania danymi przy aplikacji o środki na badania w ramach konkursów organizowanych przez NCN. Zaangażowanie pani dr Laury Bandury Morgan, Kierownika Zespołu ds. Kontroli i Audytu NCN, w proces wdrażania dobrych praktyk i kształcenia środowiska naukowców jest wyjątkowe; stało się dla autorek motywacją do stworzenia tekstów jak najbardziej przystępnych dla szerokiego grona naukowców.

Ważną rolę w zmianach mentalności w polskim środowisku naukowym w zakresie dbałości o dane naukowe odgrywa również Fundacja na Rzecz Nauki Polskiej. Stanowisko prof. dr. hab. Macieja Żylicza, Prezesa FNP, oraz Michała Pietrasa, Dyrektora Programowego FNP, a także pracowniczek i pracowników zaangażowanych w koordynację programów naukowych realizowanych przez Fundację, było także dla autorek inspiracją.

Autorki wyrażają wdzięczność pracownikom Science Europe, szczególnie Marie Timmermann z Głównego Sekretariatu Science Europe, oraz wszystkim członkom i członkiniom grup roboczych za owocne dyskusje, otwartość w dzieleniu

się międzynarodowymi doświadczeniami oraz zachętę do zgłębiania zagadnień związanych z zarządzaniem danymi naukowymi.

Serdeczne podziękowania Autorki składają recenzentom publikacji, pani dr Annie Włodek, Dyrektorce Biblioteki Politechniki Gdańskiej, oraz panu dr. hab. Tomaszowi Buratowskiemu, prof. AGH, pracownikowi Katedry Robotyki i Automatyki Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie. Pani dr Anna Włodek zwróciła naszą uwagę na rolę metadanych i konieczność przykładania szczególnej wagi do repozytoriów naukowych. Prof. Tomasz Buratowski zaś wniósł bardzo cenne uwagi dotyczące przechowywania i udostępniania danych naukowych. Bez wskazówek, życzliwych uwag i konstruktywnej krytyki Recenzentów praca nie miałaby obecnego kształtu. Dziękujemy również Jakubowi Szamałkowi za pomoc w redakcji tekstu.

Mamy nadzieję, że podejmowany temat zainteresuje zarówno tych, którzy już zajmują się zarządzaniem danymi naukowymi i realizują projekty naukowe, w wyniku których powstają i są gromadzone liczne dane, jak i tych, którzy do tej pory nie interesowali się zagadnieniami związanymi z danymi.